Тақриз

ба автореферати диссертатсияи Қаюмова Ҳурилиқо Тағайевна дар мавзуи «Нақши анъанаҳои халқи тоҷик дар ташаккули ватандӯстӣ, сулҳпарварӣ ва таҳаммулпазирии хонандагони синфҳои ибтидоӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01- Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (илмҳои педагогӣ)

Ташаккули сирату шуури миллӣ дар замони ҷаҳонишавии сареъ барои ҳар як халқу миллат шарти зарурии мутобиқат ва мувофиқат ба падидаҳои навини раванди воқеӣ ба шумор меравад. Тибқи анъана ҳадафҳои таҳсилот дар муассисаҳои таълимӣ дастрас намудани дониш ва маҳорату малакаест, ки хатмкунанда бояд аз худ намояд. Вале имрӯз чунин муносибат, яъне фақат аз худ кардани донишу малакаву маҳорат кофӣ нест.

Мавзуи тарбияи ватанпарастӣ, сулҳпарварӣ ва таҳаммулпазирии кӯдакон дар ҷомеаи муосир ба як масъалаи муҳим ва аввалиндараҷа табдил ёфтааст. Тарбияи кӯдак дар руҳияи эҳтиром ба фарҳанг, анъанаҳо ва арзишҳои миллӣ метавонад ба ҷомеаи рӯ ба инкишоф ва осоишта кумак кунад. Махсусан, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дорои фарҳанги бою қадимӣ мебошад, анъанаҳои миллӣ дар тарбияи насли нав нақши муҳим доранд. Автореферати мазкур, ки таҳқиқи нақши анъанаҳо ва арзишҳои миллӣ дар тарбияи кӯдаконро ба назар дорад, маврид ва муҳити мувофиқ барои таҳқиқ ва баррасии ин масъала мебошад.

Яке аз мақсадҳои аслии тарбия дар ҳама давру замонҳо ин тарбияи инсонҳои солим ва масъул буда, барои ҷомеа ин вазифа ба таври хос дар рушду такомул мусоидат мекунад. Тарбияи хонандагони синфҳои ибтидоӣ дар руҳияи ватандӯстӣ, сулҳпарварӣ ва таҳаммулпазирӣ ба вусъат додани огоҳии миллӣ ва рушди ҳамбастагӣ дар ҷомеа кумак менамояд. Анъанаҳо ва мероси миллии тоҷикӣ, ки аз замонҳои қадим дар зиндагии мардум ҷойгоҳи махсус доштаанд, имкониятҳои зиёде барои

тарбияи кӯдакон дар роҳи маърифати миллӣ, эҳтиром ба якдигар ва фарҳангҳои гуногун муҳайё мекунанд.

Ватанпарастӣ ҳамчун як узви муҳимми маърифати миллӣ дар тарбияи кӯдакон ба тарзи назаррас таъсир мегузорад. Ватанпарастӣ дар асри XXI на танҳо ҳисси меҳанпарастии сиёсӣ, балки эҳтиром ва муҳаббати амиқ ба таърих, арзишҳои фарҳангӣ ва иҷтимоии халқ мебошад. Ин арзишҳо ва анъанаҳо дар марҳилаҳои мухталифи ҳаёти кӯдак таъсири мураккаб ва тӯлонӣ мегузоранд.

Масъалаи сулҳпарварӣ дар тарбияи кӯдакон ба маънои таъсир расонидан ба дониши онҳо дар мавриди эҳтиром ба ҳуқуқи инсон, хушунатнопазирӣ ва ҳалли низоъҳо ба воситаи гуфтугӯ мебошад. Анъанаҳо ва рисолатҳое, ки тибқи таърих ва фарҳанги тоҷикӣ ба кӯдакон дар бораи сулҳ ва дӯстии мардум таълим дода мешаванд, ба таъсиси муҳити осоишта ва мусоиди ваҳдат дар ҷомеа кумак мекунанд. Дар ҳамин ҳол, таҳаммулпазирӣ ва эҳтиром ба гуногунӣ, ки қисми муҳимми тарбияи кӯдакон ба шумор меравад, яке аз нишонаҳои муҳимми хештаншиносӣ ва дарки анъанаву фарҳангҳои гуногун мебошад.

Ҳамчунин, дар автореферат мавриди таваҷҷуҳ қарор додани таҳлили таъсири анъанаҳои халқи тоҷик ба раванди тарбияи кӯдакон низ хеле муҳим мебошад. Масалан, шинохти урфу одатҳо, расму оинҳо ва таълимоти ахлоқӣ, ки бо фарҳанги тоҷикӣ пайванди амиқ доранд, на танҳо кӯдаконро ба маърифати миллӣ водор мекунанд, балки ба онҳо дастуроти ҷиддӣ дар бораи тарзи дуруст зиндагӣ ва муоширот бо дигарон медиҳад.

Назар ба андешаи олимону педагогони муосир, фаро гирифтани ҳикмати ниёгон ва хубиҳои анъанаву сиррати миллӣ ба одамон имкон медиҳад, ки мақоми худро дар ҷомеа пайдо намуда, устувор созанд, ҳам зудамал бошанд ва ҳам ба талаботи замон ҷавоб гуфта тавонанд.

Мавзуи интихобнамудаи муҳаққиқ аз мавзуъҳои муҳиммест, ки дар таълими анъана ва арзишҳои миллии мардумӣ, осори классикон, бахусус, осори адибони барҷастаи асрҳои мавриди назар бояд аз назари эътибор дур карда нашавад.

Бо назардошти ин майлҳо мушкилоти роҳи ташаккули сирати миллӣ, яъне ҳувийяти миллиро бояд ба таври дақиқ ташхис намуда, дар пайи islоҳи иллатту душвориҳои ҷойдошта саъю ҷадал намуд.

Яке аз роҳҳои асосии шаклгирии сирати миллӣ ҳидояту ҷалб намудани насли оянда ба омӯзиши амиқи арзиш ва анъанаҳои миллӣ мебошад, ки саршор аз таровишу маниши миллӣ ҳастанд ва ғурури милливу сирати миллиро ба гунаи илҳомбахш ва ҳувийятафзо ба намоиш мегузоранд.

Хулоса, нақши анъанаҳои халқи тоҷик дар тарбияи ватандӯстӣ, сулҳпарварӣ ва таҳаммулпазирии хонандагони синфҳои ибтидоӣ дар ҳақиқат хеле муҳим мебошад. Пешравӣ дар муҳити осоишта, ки дар натиҷаи рушди ин арзишҳо ба вуҷуд меояд, барои ҳар як ҷомеа як саъйи муҳим дар роҳи рушди умумӣ мебошад. Автореферат аз ин нигоҳ, як таҳқиқи амиқ ва зарурӣ аст, ки дар он унвонҷӯй натиҷаҳоро ба таври фарогир мавриди таҳлил қарор додааст.

Дар қисмати хулосаи пажӯҳиш натиҷаҳои озмоиш бо риояи талаботи зарурӣ оварда шудаанд. Метавон гуфт, ки пажӯҳиши мавзуи номбурда тибқи талаботи ҷорӣ дар омӯзиши фанни адабиёти тоҷик хуб анҷом дода шудааст.

Ҳамзамон, матни автореферат аз камбудиҳои мантиқӣ, имлоӣ ва техникӣ холӣ нест, ки албатта қиммати таҳқиқотро коҳиш намедиҳанд, вале ислоҳашон амри зарурист.

Пас аз шиносоӣ бо феҳристи интишороти унвонҷӯ рӯйи мавзуи мазкур метавон ба хулосае расид, ки муаллифи рисола дар пайи ковиш ва таҳлилу баррасии мушкилоти масъалаи таҳқиқшаванда ва роҳу равишҳои ислоҳу бартараф намудани онҳо заҳмати зиёд кашида, пажӯҳиши мавзуъро дар ҳадди чашмдор ва бо риояти талаботи

мухталифи илмию амалӣ анҷом додааст. Аз назари банда мавзуи рисола, муҳтаво ва мундариҷаи он дар фишурдаи он, яъне автореферат ба таври возеҳ ва пурра бозтоб шудааст. Таҳқиқи густурдаи мавзуи баргузидаи унвонталабро метавон анҷомшуда ҳисоб намуд.

Хулоса, автореферати диссертатсияи Қаюмова Ҳурилиқо Тағайевна дар мавзуи «Нақши анъанаҳои халқи тоҷик дар ташаккули ватандӯстӣ, сулҳпарварӣ ва таҳаммулпазирии хонандагони синфҳои ибтидоӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01- Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (илмҳои педагогӣ) мувофиқ буда, ба талаботи Низомнома оид ба Шурои диссертатсионӣ ва "Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ", ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021 ба тасвиб расидааст, мувофиқат мекунад.

Муқарриз:
Доктори илмҳои педагогӣ, профессори
кафедраи методикаи таҳсилоти ибтидоии
Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон
ба номи Садриддин Айнӣ Раҷабов Т.Б.

21.08.2025

Имзои Раҷабов Тағоймурод Бобоқуловичро тасдиқ мекунам.

Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон
ба номи Садриддин Айнӣ А. Мустафозода

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон ш. Душанбе хиёбони Рӯдакӣ, 121.
Тел.(+992) 91-751-16-63.